

AVUSTURYA “BAKIM PARASI KANUNU” KAPSAMINDA EVDE BAKIM HİZMETLERİNE YÖNELİK İYİLEŞTİRİCİ DÜZENLEMELER (1993-2020)

Ali Seyyar¹ - Osman Sarı²

¹ORCID ID: orcid.org/0000-0002-7285-1504

²ORCID ID: orcid.org/0000-0001-8407-2770

Öz

Bu makalenin amacı, Avusturya bakım güvence yapısı içinde 1993 yılından beri yer alan ve genel vergilerle finanse edilen Federal Bakım Parası Kanunu’nu ekseninde yapılan yeni düzenlemeleri incelemek ve takdim etmektir. Bakıma muhtaç kişiler, Avusturya’da sürekli olarak ikamet etme hakkına sahip iseler Federal Bakım Parası Kanunu’na göre uzun süreli bakım ivazları için talepte bulunabilirler. Bakım Parası ödemeleri için öngörülen yedi basamaklı bakıma muhtaçlık sistemi, bakıma muhtaç kişilerin bakım hizmeti için ihtiyaç duyulan zaman tüketimine dayanmaktadır. Bakım Parası, bakıma muhtaç kişilerin gelir ve servet durumundan bağımsız olarak ödenen aylık sabit bir miktardır. 2007’den beri bakıma muhtaç kişiler, ev ortamında profesyonel bakım hizmetleri içeren “Evde 24 Saat Bakım” hizmetlerinden doğan giderlerinin karşılanması için nakdi destek müracaatında bulunabilirler. Yeni bir uygulama olarak “İşyerinde Bakım İzni”, bakıcı aile bireylerine ücretli iş ilişkilerine belirli bir süre için ara vermelerine veya çalışma saatlerini azaltma hakkı vermektedir. Bu bağlamda çalışan bakıcılara 2014 yılından beri “Bakım İzni Ödeneği” verilmektedir. Bu makalede ayrıca enformel bakıcılara geçici bir süre için sınırlı bir şekilde finans desteği sağlanan “Evde Yedek Bakım” uygulaması tanıtılmaktadır. Bu makalenin ulaştığı sonuçlara göre mevcut bakım güvence sistemi, ağırlıklı olarak evlerinde ikamet eden bakıma muhtaçlara odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Federal Bakım Parası Kanunu, Bakıma Muhtaç Kişiler, Uzun Süreli Bakım Parası, Evde 24 Saat Bakım, Evde Yedek Bakım.

Atıf için:

Seyyar, A. ve Sarı, O. (2021). Avusturya “Bakım Parası Kanunu” kapsamında evde bakım hizmetlerine yönelik iyileştirici düzenlemeler (1993-2020). *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 10(27), 320-337.

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi’nden emekli, Sakarya/Türkiye

E-posta: aa.seyyar@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Hukuk Fakültesi’nden emekli, İstanbul/Türkiye

E-posta: osari@fsm.edu.tr

IMPROVEMENTAL REGULATIONS FOR HOME CARE SERVICES IN ACCORDING TO AUSTRIA “CARE BENEFIT LAW” (1993-2020)

Abstract

This article proposes to analyze and present the new regulations enacted in the axis of the Federal Care Benefit Payments Law, which has been in the Austrian care insurance structure since 1993 and is financed by general taxes. People in need of care can claim long-term allowances under the Federal Care Benefit Act if they have a permanent residence permit in Austria. The seven-tier system of the need for care allowance payments is based on the consumption of time needed for care services for people in need of care. Care Allowance is a fixed monthly amount paid to people in need of care, regardless of their income and wealth. Since 2007, people in need of care can apply for cash support to cover their expenses arising from "24 Hour Home Care" services, including professional care services in the home environment. As the latest practice, "Workplace Care Leave" gives the right to family members of caregivers to take a break from their paid employment relationship for a certain period or to reduce their working hours. In this context, "Care Leave Allowance" has been given to carers working since 2014. This article further explains the "Backup Care at Home" application, which provides limited financial support to informal caregivers for a temporary period. According to the conclusions of this article, the current care assurance system concentrates essentially on people with care needs residing in their homes.

Keywords: *Federal Care Benefit Act, People in Need of Care, Long-Term Care Benefit, 24-Hour Home Care, Home Backup Care.*

Giriş

Avusturya, 9 Federal Eyaletten oluştuğu için, ülkedeki sağlık ve bakım hizmetlerinin yapısı ve organizasyonu ilk bakışta karmaşık gibi görünmektedir. Eyaletlere göre işleyen sosyal sigortalar sisteminin yapısı, iş ve mesleklerle göre belirlenmesine bağlı olarak kendi içinde farklılık arz etmektedir. Avusturya'nın sosyal sigortalar sisteminde zorunlu olan hastalık sigortası, emeklilik sigortası ve kaza sigortası yer almaktadır. Bir aile sigortası olan hastalık sigortası kapsamında, ihtiyaca binaen evde yatan hastalara geçici olarak tıbbi bakım hizmetleri verilmektedir. 1993 yılına kadar, evde uzun süreli bakım hizmetleri, bakım güvence kapsamında yer almamaktaydı (Haupverband, 2019, ss.44-76).

Halbuki değişik alanlarda meydana gelebilen kazalar, ileri yaşlılık, doğuştan engelli olarak dünyaya gelme veya herhangi bir nedenden dolayı engelli konumuna gelmenin acı bir sonucu olarak kalıcı olarak bakıma muhtaç olma riski ile karşılaşmak, toplumun bütün bireylerini yakından ilgilendiren bir sosyal risktir. Buna bağlı olarak bakıma muhtaçlık sorunu, istisnasız herkesin başına gelebilecek bireysel bir sosyal risk olduğu kadar, aynı zamanda bir toplumsal bir meseledir. Dolayısıyla her toplumsal mesele, sosyal devletlerin ilgi alanına giren ve stratejik sosyal politikalarla çözülmesi gereken bir konudur.

Yaşlı nüfusu hızla artan birçok Avrupa ülkesi, özellikle 1990'lı yıllarda, ileri yaşlılığa bağlı bakıma muhtaçlık riskinden doğabilecek muhtelif maddi ve manevi olumsuzluklara karşı, geniş anlamda sosyal güvenlik, dar anlamda sosyal sigortalar sisteminde gerekli tedbirleri almış ve bütün ülke için geçerli olan bir bakım sistemi oluşturmuştur. Bu bağlamda, Avusturya da bakıma muhtaç hasta, engelli ve(ya) yaşlıların bakım güvencesini düzenlemek amacıyla sosyal sigortalar sisteminde bakım sigortası ihdas etmek yerine genel vergilerle finanse edilen 01.07.1993 tarihli "Federal Bakım Parası Kanunu"nu (Bundespflegegeldgesetz/BPGG, kısacası "Bakım Kanunu") yürürlüğe koymuştur.

Avusturya Devleti'nin sosyal politikaları, son yıllarda yaşlılığa bağlı bakıma muhtaçların sorunlarına odaklanmaktadır. Burada takip edilen amaç, bakım bilimi ile ilgili en son bilgilerin bakım hizmeti alanında kullanılmasını ve bakıma muhtaç kişilere insan onuruna uygun en kaliteli bakım hizmetlerinin verilmesini sağlamaktır. Bu bağlamda bakıcı aile bireylerini de bakım güvence sistemine entegre etmek, yaşlı dostu sosyal politikaların ana hedeflerindedir (Hartinger-Klein, 2018, s.1).

Türkiye'de Avusturya'nın yaşlı dostu sosyal politikaları kapsamındaki bakım güvence sisteminin temel unsurlarını, bir bilimsel çalışma ile ilk defa tanıtan sosyal siyaset uzmanı Ali Seyyar (2005, ss. 205-223) olmuştur. "Avusturya'da Bakıma Muhtaçların Sosyal Güvenliği" isimli makalesinde

Seyyar, Bakım Kanunu çerçevesinde evde bakılan bakıma muhtaç kişilerle bir sosyal hak olarak takdim edilen aylık “Bakım Parası”nın özelliklerini ve hak etme koşullarını detaylı bir şekilde anlatmaktadır (2005, ss. 205-223). Bu doğrultuda, ilgili makalede, bakım teşhisinin gerçekleştirilebilmesi ve buna binaen bakım raporunun hazırlanabilmesi için, bakım ihtiyacının ve bu anlamda yedi basamaktan oluşan bakıma muhtaçlık düzeyinin tespitine yönelik olarak bakım hizmet türleri ve bu hizmet türleri için öngörülen saatler ile ilgili model, ayrıntılı olarak takdim edilmektedir.

Bakıma muhtaçlık basamaklarını belirleyen kriterler, bugün genel hatlarıyla aynen korunmuş olmakla beraber, yıllar içinde farklı basamaklara bağlı olarak değişik miktarlarda ödenen “Bakım Parası”, enflasyon gibi hayat şartlarına bağlı olarak hemen her yıl yeniden yapılandırılmaya gidilmiştir. Dolayısıyla bu makalede, tekrarlamayı önlemek adına, bakıma muhtaçlık kriterleri ile ilgili konulara yer vermek yerine, Bakım Kanunu’nda bugüne kadar reform niteliğindeki yeni düzenlemelerle özellikle bakıcı aile bireyleri tarafından evde bakılan bakıma muhtaç kişilere sunulan yeni ivazlar üzerinde bir değerlendirme yapılmaktadır.

Son yıllarda Avusturya, Bakım Kanunu üzerinden, sosyal bakım sistemini sürekli olarak iyileştirmek için çaba göstermektedir. Zaten dinamik bir özelliğe sahip olan bakım sistemi, demografik değişimleri de dikkate alan esnek bir yapılanma ile bakım sektöründe değişen/farklılaşan ihtiyaçlara binaen sürekli olarak yenilenmektedir (Grasser, 2018, s.31).

Bu bağlamda, makalemizde genel hatlarıyla ele alınmakta olan “Bakıcı Aile Bireylerine Yönelik Harici Bakım Destek Sistemi” kapsamında, 2004 yılında yeni bir uygulama olarak, bakıcı aile bireyleri için, “Geçici Bir Süre İçin Ev Ortamındaki Bakımı Devretme (Evde Yedek Bakım)” hakkı getirilmiştir. Bunun yanında 2007 yılında yine bakıcı aile bireyleri için “Evde 24 Saat Bakım Hizmetleri” uygulamasına geçilmiştir. Ve en son olarak da 2014 yılında, çalışmakta olan bakıcı aile bireylerine “İşyerinde Bakım İzni” hakkı verilmiştir. Makalemizde, Bakım Kanunu kapsamında bulunan bakıcı aile bireylerinin evde bakım yükünü hafifleten bu yasal düzenlemeler, ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmektedir.

1. YAŞLI NÜFUS VE BAKIM MALİYETLERİ

İstatiksel veriler, Avusturya nüfusunun 2020 yılı itibariyle, son yıllardaki nüfustaki nispi artışa bağlı olarak, 9 milyona yaklaştığını göstermektedir. Avusturya, bu yönüyle diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak az da olsa nüfusu artan bir ülke konumundadır. Ancak toplum içinde yaşlı nüfus artışı, genel nüfus artışının üzerinde seyrettiği için, Avusturya’nın yaşlı nüfusu ile riki yıllarda nispeten daha çok artacaktır. 2000 yılında 65 ve üzeri yaş grubunun toplum içindeki oranı % 15,4 iken, bu oran 2019 yılında 18,9’a

ulaşmıştır. 2030 yılına kadar ise bu oranın % 23'ün üzerine çıkacağı tahmin edilmektedir (Statistik Austria, 2020).

Tablo 1. Avusturya'da Genel Nüfus İçinde Yaş Gruplarının Oranı

Yıllara Göre Ortalama nüfus (milyon)	2000	2017	2019	2030 (tahmini)
0-19 Yaş Grubu (%)	23,1	19,5	19,3	19,3
20-64 Yaş Grubu (%)	61,5	61,9	61,7	57,5
65 ve üzeri Yaş Grubu (%)	15,4	18,6	18,9	23,2

Kaynak: Statistik Austria (2020).

2017 (2018) yılı itibariyle 65 yaş ve üzerinde olan yaşlıların sayısı 1 milyon 625 bin (1 milyon 647 bin) civarındadır. Bunlardan ortalama olarak 800 bin (818 bin) yaşlı, 75 yaş ve üzerindedir. Görüldüğü üzere toplum içindeki yaşlı oranı, sürekli olarak artmakla birlikte yaşlılar içindeki 75 yaş ve üzeri olanların payı, geçmiş yıllara nazaran dikkat çekici bir şekilde artış göstermektedir. Örneğin 2002 yılında 1 milyon 249 bin 65 ve üzerinde olan yaşlıların içindeki 75 yaş ve üzerinde olan yaş grubuna mensup kişilerin sayısı sadece 593 bin kişi idi. Yaşlılar kapsamında olan 75 yaş ve üzerinde olan kişilerin sayısal artışı, gelecek yıllarda bakıma muhtaç kişilerin sayısının da artacağına işaret eder (Statistik Austria 2020).

Tablo 2. Avusturya'da Cinsiyetlere Bağlı Olarak Ortalama Ömür

	2000	2019	2030
Erkeklerde Ortalama Ömür	75,1	79,5	81,7
Kadınlarda Ortalama Ömür	81,1	84,2	86,0

Kaynak: Statistik Austria (2020).

Avusturya'da gerek erkeklerde, gerekse kadınlarda ortalama ömür uzamaktadır. Kadınların ortalama ömürleri, erkeklerinkine göre 4-5 yaş daha fazla olmakla beraber, 2019 yılı için 84,2'dir (Bkz. Tablo 2). Bilindiği üzere ortalama hayat beklentisinin artmasıyla birlikte, ileri yaşlılık ve bununla birlikte bir sosyal risk sorunu olan bakıma muhtaçlık vakıalarındaki sayısal artış da söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bakıma muhtaçlar içinde kadınların sayısı da buna bağlı olarak erkeklerinkinin üzerinde seyretmektedir (Bkz. Tablo 5).

Avusturya'da demografik değişime bağlı olarak bakıma muhtaç kişilerin sayısında görülen/görüleebilecek artıştan dolayı mevcut bakım giderlerinin, 2025 ile 2050 yılları arasında üç kat daha artacağı tahmin edilmektedir. Özellikle kimsesiz ve bakıma muhtaç kişilerin kurumsal bakım ihtiyacı daha da artacaktır. Artan bakım maliyetlerinin karşılanabilmesi için, ileriye dönük olarak vergi sisteminde ve özellikle de emlak vergilerinde bazı yeni düzenlemelere gidileceği düşünülmektedir (Proissl, 2018).

Federal Çalışma, Sosyal, Sağlık ve Tüketici Koruma Bakanlığı, kısaca Sosyal Bakanlık, Eyalet ve Yerel Yönetimlerin artan uzun süreli bakım giderlerine mali destek vermek ve bakım alt yapısının güçlendirilmesi amacıyla

yönelik olarak 30 Haziran 2011 tarihinde bir Bakım Fonu oluşturmuştur (Juraszovich-Ostermann, 2012, ss.1-2).

2. BAKIMA MUHTAÇ KİŞİLER, BAKICI AİLE BİREYLERİ VE BAKICI PERSONEL

Avusturya’da 900 binin üzerinde kişi, bir başka ifadeyle Avusturya nüfusunun ortalama olarak % 10’nu, şu veya bu şekilde başkalarının bakımıyla ilgilenmektedir. 2018’de Bakanlık adına yapılan bir araştırmaya göre (Nagl-Cupal vd., 2018), dolaylı veya dolaysız olarak evde bakım hizmetlerinde bulunan 947 bin bakıcı aile bireylerinden % 53’ü emeklilerden oluşmaktadır. Bunun dışında bakıcı aile bireylerinin % 10’u ev hanımı/erkeği ve % 6’si ise işsiz konumundadır. Bakıcı aile bireylerinin arasında emek piyasasında çalışanların oranı ise % 31’dir. Bunlardan %16’si tam gün, % 15’i ise part-time olarak çalışmaktadır (BMSGPK, 2019, s.19).

Avusturya’da bakıma muhtaç konumuna gelmiş kişilerin bakımını, genelde, yakın akrabalar ve aile bireyleri üstlenmektedir. Bakıma muhtaç kişilerin % 75’i, yakın akrabaları veya aile bireyleri tarafından evlerinde bakılmaktadır. Bakıcı aile bireylerinin % 78’i “Evde 24 Saat Bakım” gibi profesyonel anlamda harici bakım desteği almamaktadır. Bir başka deyişle bakıma muhtaç kişilere evlerinde bakanların % 32’si, harici kurumsal veya evde bakım desteklerinden yararlanmıştı (Nagl-Cupal vd., 2018, ss.234-235).

2018 yılında bakıma muhtaç olanlardan 84.485 kişi, isteğe bağlı veya zorunlu olarak, uzun süreli olarak kurumsal bakım hizmeti almıştır. Bu kişiler, genelde kalıcı olarak özel veya resmi bakım merkezlerinde yaşamaktadır. Diğer taraftan genelde evde bakılanlardan 9.640 bakıma muhtaç kişi, geçici bir süre için (kısa süreli), bakım merkezlerinde kalmıştır (Kurzeitpflege). 7.928 bakıma muhtaç kişi ise kurumsal nitelikte gündüz veya gece (kısmi) bakım hizmetlerinden yararlanmıştı. Bakım dostu alternatif sosyal meskenlerde ikamet eden bakıma muhtaç kişilerin sayısı ise 3.395’tir (Statistik Austria, 2020).

2.1. Bakıma Muhtaç Demans Hastaları

Bakıma muhtaç kişiler arasında demans hastalığına yakalanmış olan yaşlıların oranı gittikçe artmaktadır. Demans hastalığı, bugün bakıma muhtaçlığa yol açan faktörlerin % 30’unu teşkil etmektedir. Avusturya’da 2020 yılına göre yaşlılığa bağlı demans hastalığı kapsamına giren 130 bin insan yaşamaktadır. Ortalama ömrün uzaması ve buna bağlı olarak toplum içinde yaşlı nüfusun artması neticesinde 2050 yılına kadar demans hastalığına yakalanların sayısı 260 bini bulacaktır (Statistik Austria, 2020).

Demans konusu, bakıma muhtaçlık sorunu ile yakından ilgilidir. Kaldı ki demans hastalarının önemli bir kısmı, evlerinde çoğu zaman yakınları tarafından bakılmaktadır. Demans hastalığının, tedavisi her ne kadar mümkün

değilse de, erken teşhis ve tıbbi yöntemlerle olumsuz etkilerini azaltmak veya ertelemek ve dolayısıyla bakıma muhtaçlık düzeyini alt sınırlarda tutmak mümkündür. Bu doğrultuda evde bakım hizmetlerinin sağlanabilirliğini temin etmek amacıyla Sosyal Bakanlık, “kurumsal bakımdan önce evde bakım” ilkesi doğrultusunda, evde bakıcı aile bireyelerine, özellikle “Evde 24 Saat Bakım” ve kısmi kurumsal bakım hizmetleri alanında gündüz/gece bakımı gibi yeni kolaylıklar getirmektedir (Hartinger-Klein, 2018, s.2).

Demanslı bakıma muhtaç kişilerin bakımı konusu, yaşlı dostu sosyal politikalar açısından ilk sıralarda yer alan sorunlardan birisidir. Bu bağlamda demanslı yaşlıların bakımını üstlenen bakıcı aile bireyelerinin sorunları da gündeme gelmektedir. Bakıcı aile bireyleri, toplumsal sorumluluğu yüksek olan önemli bir sosyal görev üstlendikleri için, onların başta sağlıkları olmak üzere hayat şartlarını iyileştirici aile dostu sosyal politikalara ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, Bakım Kanunu çerçevesinde, demans hastalarına evlerinde bakan aile bireyelerine yönelik bazı yeni sosyal haklar getirilmiştir (<https://www.sozialministerium.at/Themen-/Pflege/Demenz.html>, Erişim: 12.02.2021).

Mesela demanslı hastaya evinde bakan aile bireyelerine yönelik profesyonel bakım elemanlarının ziyaretleri arttırılmakta ve böylece sorunlar yerinde incelenerek, bakım kalitesini arttıran daha etkili danışmanlık hizmetleri verilmektedir. Ayrıca yasal düzenlemelere gidilerek, demans hastasına bakan aile bireyelerine, bakıma muhtaç kişi için öngörülen aylık bakım saatine ilaveten 25 saat ayrıca eklenmekte (BPGG, m.4/5) ve böylece bakım basamağının artmasına bağlı olarak aylık “Bakım Parası” miktarı da otomatikman arttırılmaktadır (Bkz. Tablo 5 ve 6).

Bakıma muhtaç demanslı hastalara bakan özellikle çalışan aile bireyelerine de benzer iyileştirici düzenlemeler getirilmiştir. Bu konular, “Geçici Bir Süre İçin Ev Ortamındaki Bakımı Devretme (Ersatzpflege/Evde Yedek Bakım)” ve “İşyerinde Bakım İzni” kısmında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

2.2.Bakıcı Personel

Evde bakım hizmetleri kapsamında bakıcı personelin, bakıcı aile bireyelerinin yükünü hafifletmek açısından, sosyal, manevi ve tıbbi temelli profesyonel katkıları önem arz etmektedir. Özellikle iyileşmesi olanaklı olmayan ileri derecede süregelen hastalıkları olan bakıma muhtaç kişilere yönelik bakıcı personelin profesyonel bakım desteği elzemdir (Ertl/Kratzer/Aistleithner, 2011, ss.15-16).

Avusturya’da bakıcı personel, sadece bireysel olarak yatacak konumunda olan hastalarla ilgilenmemektedir. Aynı zamanda evde bakım hizmetlerinin sağlıklı yürütülebilmesine yönelik teknik destek gibi halk sağlığı bağlamında toplumun huzuru ve genel sağlığına yönelik girişimlerde de bulunmaktadır. Bu doğrultuda özellikle evde yaşayan yoksul ve yaşlı

insanların bakım ihtiyaçları karşılanmakta, salgın hastalıklara karşı tedbirler alınmakta ve (ya) bakıcı aile bireylerine bakım teknikleri ve hijyen konuları hakkında bilgiler verilmektedir (Brieskorn- Zinke, 2007, s.17).

2017 yılı verilerine göre, Avusturya’da yaklaşık olarak 63 bin profesyonel bakım personeli, evde ve kurumda bakım hizmetlerinde istihdam edilmektedir. Ne var ki gelen şikâyetlerden de anlaşılacağı üzere gerek ev, gerekse kurum bağlamındaki bakım hizmetleri, personel yetersizliğinden dolayı arzu edilen kalite düzeyinde ifa edilememektedir. Dolayısıyla gelecek yıllarda daha çok sayıda yeni bakıcı personele ihtiyaç duyulacağı için, bu mesleğin cazip hale getirilmesine yönelik olarak şimdiden teşvik politikaları uygulanmaktadır (Famira-Mühlberger/Firgo, 2019)

Özellikle evde bakım kadrosuna yeni elemanlar temin etmek amacıyla Avusturya hükümeti, askerlik hizmeti yerine vicdani red hakkından yararlanan, fakat bunun yerine bir yıl boyunca bir sosyal meslek icra etmek mecburiyetinde olan, müracaatçılara evde bakım personeli olmaları yönünde teşvik edici cazip olanaklar sunmaktadır (Hartinger-Klein, 2018, s.7).

3. BAKICI AİLE BİREYLERİNE YÖNELİK HARİCİ BAKIM DESTEK SİSTEMİ

Bakım güvence modelini uygulayan ülkeler, bakım sistemi çerçevesinde evde ve kurumda profesyonel bakım hizmetlerine yönelik olarak yasal düzenlemeler yapmak suretiyle bakıma muhtaç kişilerin sosyal haklarını tespit etmekte ve korumaktadır. Evde bakım sistemi konusunda ise bakıma muhtaç kişilerin yanında bakıcı aile bireylerinin de sosyal hakları söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda bu bölümde yurt içinde (Avusturya’da) ve yurt dışında (Avusturya’ya dışında) yaşayan bakıma muhtaç kişilere yönelik “Evde Bakım Parası” uygulamasının özellikleri tanıtılacaktır. Bunun yanında özellikle çalışan bakıcı aile fertleri için daha çok söz konusu olan “Geçici Bir Süre İçin Ev Ortamındaki Bakımı Devretme” yönteminin esasları anlatılacaktır. Ayrıca yeni uygulanmaya konulan “Evde 24 Saat Bakım Hizmetleri” ile “İşyerinde Bakım İzni” haklarından yararlanma şartları tahlil edilecektir.

Bilindiği üzere Avusturya’da bakıma muhtaç Türk vatandaşları da yaşamaktadır. “Bakıma Muhtaç Türk Vatandaşlarının Hakları” bağlamında özellikle Avusturya dışında ve özelde Türkiye’de ikamet etmek isteyen bu sosyal kesimin haklarını nasıl elde edebileceğine yönelik bazı önerilerde bulunulacaktır.

3.1. Evde Bakım Parası

Evde bakılan bakıma muhtaçlar, şartları yerine getirmeleri halinde, Bakım Kanunu çerçevesinde, bakıma muhtaçlık basamaklarına göre değişik miktarlarda, aylık olarak “Bakım Parası” alma hakkına sahip olmaktadır (BPGG, m. 1). “Bakım Parası”, bakıcı aile yakınlarının gelirini artırmaya yönelik bir

ödenek olmaktan çok evde uzun süreli bakım uygulamalarından kaynaklanan ek masrafları ve artı giderleri karşılamak amacıyla sunulan nakdî bir destek türüdür. Böylece bakıma muhtaçların bireysel ihtiyaçlarının karşılanması sonucunda evde bakımın organizeli ve kaliteli bir şekilde ifa edilmesine yardımcı olunmaktadır.

“Bakım Parası”, bakıma muhtaçlığa yol açan nedenlerden, bakıma muhtaç bireyin yaşından ve gelir düzeyinden bağımsız olarak Avusturya’da ikamet eden genelde her insana verilmektedir. Bu bağlamda esas alınan tek kriter, kişinin yoksul veya varlıklı olup olmadığına bakılmaksızın kalıcı olarak bakıma muhtaç olmasıdır. Bakıma muhtaç kişi, kendi evinin dışında mesela yakınlarının evinde ikamet etse bile bakım ihtiyacına göre “Bakım Parası” alma hakkına sahiptir (BPGG, m. 3).

Ancak “Bakım Parası”ndan yararlanabilmek için, bazı şartların yerine getirilmesi gerekmektedir. Şöyle ki bakıma muhtaçlık durumu, tıbbi tedavi ve rehabilitasyon uygulanırsa dahi en az altı ay sürmelidir. Bir başka ifadeyle altı ay zarfında iyileşmesi mümkün olan ve dolayısıyla geçici bir süre için bakıma muhtaç olanlara “Bakım Parası” verilmemektedir. Bir başka deyişle kişinin, bedensel, zihinsel veya ruhsal sorunlarından dolayı sürekli olarak bakıma ve yardıma muhtaç olması gerekmektedir. Bunun yanında uzun süreli bakım ihtiyacının varlığından bahsedebilmek için, bakıma muhtaç kişiye ayda en az 50 saat vakit ayırmak gerekmektedir (Seyyar, 2005, s.211). 31.12.2010 tarihine kadar geçerli olan bu düzenleme, 01.01.2011 tarihinde ayda “en az 60 saat” olarak değiştirilmiş ve en son olarak 01.01.2015 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere ayda “en az 65 saat” bakım hizmeti şartı getirilmiştir (BPGG, m.4a,5). Aylık bakım için ihtiyaç duyulan saatler arttıkça, bakıma muhtaç basamağının da yükselmesiyle birlikte bakıcı aile bireylerine verilen “Bakım Parası” miktarı da artmaktadır. Örneğin 1. basamakta olan ve dolayısıyla hafif derecede bakıma muhtaç olan ve harici bakım desteğine ayda 65 saat ihtiyaç duyan bir kişiye 2021 yılı için ayda 162,50 Avro öngörülmekte iken, 7. basamakta olan ve ayda en az 180 saat harici bakım desteğine ihtiyaç duyan ağır derecede bakıma muhtaç bir kişiye ayda 1.745,10 Avro “Bakım Parası” verilmektedir (Bkz. Tablo 3).

Tablo 3. Avusturya’da Bakıma Muhtaçlık Basamaklarına Göre Aylık “Bakım Parası” Ödemeleri (1993-2020)

Bakıma Muhtaçlık Basamağı (Aylık Asgari Bakım Saati: 2015 sonrası)	Aylık Bakım Parası		
	1993	2020	2021
Basamak 1 (65 Saat)	...145,40 Avro	...160,10 Avro	...162,50 Avro
Basamak 2 (95 Saat)	...268,00 Avro	...295,20 Avro	...299,60 Avro
Basamak 3 (120 Saat)	...413,50 Avro	...459,90 Avro	...466,80 Avro
Basamak 4 (160 Saat)	...620,30 Avro	...689,80 Avro	...700,10 Avro
Basamak 5 (180 Saat)	...842,40 Avro	...936,80 Avro	...951,00 Avro
Basamak 6 (180 Saat-Tam Gün)	1.148,70 Avro	1.308,30 Avro	1.327,90 Avro
Basamak 7 (180 Saat-Olağüstü Durum)	1.531,00 Avro	1.719,30 Avro	1.745,10 Avro

Kaynak: BMSGPK, 2019, s.14. ASVG, 1955, m.108. Seyyar, 2005, s.222. <https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/Pflegegeld.html>, Erişim: 15.02.2021. BPGG, m.4a.

Ağır derecede bedensel veya demans hastalığı gibi yaşlılığa bağlı zihinsel engellikten dolayı bakıma muhtaç olanlar için öngörülen bakım saatine kişinin özel zorluk durumu dikkate alınarak, otomatikman 25 saat daha eklenmektedir. Aynı durum, 15. yaşını tamamlamamış ağır derecede engelli çocuklar için de geçerlidir (BPGG, m.5).

Bakıma muhtaç kişilerin ve(ya) onları temsil eden bakıcı aile fertlerinin, “Bakım Parası” alabilmek için, bağlı oldukları en son sosyal sigorta/güvenlik kurumuna müracaat etmeleri yeterli olmaktadır. Müracaattan sonra ilgili kuruma bağlı bir hekim, bakıma muhtaçlık basamağını tespit etmek ve bakım teşhis raporunu hazırlamak için, ev ziyaretinde bulunmaktadır. Müracaat tarihinden itibaren geçerli olan aylık bakım ödeneği, gelir vergisine tâbi tutulmamaktadır (<https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/Pflegegeld.html>, Erişim: 15.02.2021)

Bakım Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 1993 yılında toplam olarak 230 bin bakıma muhtaç kişi, “Bakım Parası” alma hakkını elde edebilmiştir. 2003 yılında değişik derecelerde bakıma muhtaç olan 335 bin kişiye farklı miktarlarda “Bakım Parası” ödenmiştir. Mart 2018 tarihinde ise 458 bin bakıma muhtaç kişi, “Bakım Parası” alma hakkından yararlanmıştır. Bu sayı, Avusturya’nın genel nüfusunun takribi olarak % 5’ini teşkil etmektedir (Grasser, 2018, ss.31-32). Ocak 2020’ye göre evde yaşayan 469 bin bakıma muhtaç kişiye “Bakım Parası” ödemesinde bulunulmuştur. Görüldüğü üzere bu sayı, 17 yılda (1993-2020) iki kattan daha fazla artmıştır (Bkz. Tablo 4).

Tablo 4. Avusturya’da Yıllara Göre Aylık “Bakım Parası” Alanların Toplam Sayısı (1993-2020)

Yıl	Bakım Parası Alanlar (1.-7. Basamakta olan Toplam Bakıma Muhtaçlar)
1993	230 bin
1996	246 bin
1999	261 bin
2002	282 bin
2003	335 bin
2011	393 bin
2012	450 bin
2018	458 bin
2019	463 bin
2020 (Ocak)	469 bin

Kaynak: Seyyar, 2005, s.222. BMSGPK, 2019, s.14.

Ocak 2020 tarihine göre Avusturya’da aylık “Bakım Parası” alan 469.328 kişiden 294.579’u kadın, 174.749’u da erkektir. Kadınların ortalama ömrünün erkeklere göre daha uzun olmasına bağlı olarak toplam bakıma muhtaç kişilerin içinde kadınların oranının da % 63 civarında çıkması, doğal olarak değerlendirilmelidir. Durum, bakıma muhtaçlık basamaklarına göre ele alındığında da bakıma muhtaç kadınların sayısının ve oranının

erkeklerinkinin üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durum, bütün basamaklar için söz konusudur. Örneğin 1. basamak üzerinden “Bakım Parası” alan erkeklerin sayısı 47.555 iken, kadınların sayısı 84.203’tür (Bkz. Tablo 5).

Tablo 5. Avusturya’da Cinsiyetlere Göre Aylık “Bakım Parası” Alanların Toplam Sayısı (Ocak 2020)

Bakıma Muhtaçlık Basamağı	Evde Bakım Parası Alanlar (Ocak 2020)	Kadınlar	Erkekler
1	131.758	84.203	47.555
2	199.758	61.557	38.201
3	85.386	52.677	32.709
4	69.045	43.106	25.939
5	53.241	35.004	18.237
6	20.543	12.003	8.540
7	9.597	6.029	3.568
Toplam	469.328	294.579	174.749

Kaynak: http://www.statistik.at/web_de/services/stat_nachrichten/index.html, Erişim: 15.02.2021.

3.1.1. Bakıma Muhtaç Kişilerin Yurt Dışında İkamet Ederek “Bakım Parası” Alma Hakkı

Bilindiği üzere Avusturya, 1995’ten beri Avrupa Birliği (AB) üyesidir. AB hukukunu ilgilendiren konularda son sözü söyleyen Avrupa Adalet Divanı, C-215/99 sayılı dava konusunu inceledikten sonra 08.03.2011 tarihinde Avusturya Bakım Kanunu kapsamında “Bakım Parası” alma hakkını elde etmiş bakıma muhtaç kişilerin, Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan 27 ülkenin yanında İsviçre’de yaşamaları (yaşamak istemeleri) halinde de bu haktan mahrum edilmemeleri yönünde bir karar almıştır.

Karar gerekçesinde Avrupa Adalet Divanı, 29.04.2004 tarih ve 883/2004 sayılı “Sosyal Güvenlik Sistemleri Koordinasyonu” ile ilgili Avrupa Parlamentosu Yönergesini esas alarak, Bakım Kanunu’ndan doğan hakların AB içinde geçerli olan “Hastalık ve Analıktan Doğan Haklar” ile aynı kategoride değerlendirilmesi yönünde hükmetmiştir. Dolayısıyla Avusturya Bakım Kanunu’ndan “Bakım Parası” alan bakıma muhtaç kişiler, istedikleri herhangi bir Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan 27 ülkenin yanında İsviçre’de sürekli olarak ikamet etmeleri halinde de “Bakım Parsı” alma hakkını korumuş olmaktadır.

31.12.2019 tarihi itibarıyla Avusturya Bakım Kanunu kapsamında olan 763 bakıma muhtaç kişi, Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan 27 ülkenin yanında İsviçre’de yaşamaktadır. En çok tercih edilen ülkelerin başında 446 bakıma muhtaç kişi ile Almanya, 81 bakıma muhtaç kişi ile Hırvatistan, 47 bakıma muhtaç kişi ile Macaristan ve 43 bakıma muhtaç kişi ile Slovakya gelmektedir (BMSGPK, 2019 s.125).

Genel Sosyal Sigorta Kanunu (30.09.1955 tarih ve 189 sayılı ASVG, m.500) gereğince 1933-1945 yıllarında siyasi veya dini nedenlerden dolayı

sosyal güvenlik haklarından mahrum edilmiş ve bundan dolayı göç etmiş olan kişiler, Mağdurlar İçin Sosyal Yardım Kanunu (04.07.1947 tarih ve 183/1947 sayılı OFG, m.5a) kapsamında bazı özel haklara sahip olmaktadır. Genelde Yahudi kökenli olan bu Avusturya vatandaşları, Bakım Kanunu’na göre bakıma muhtaç olarak kabul edilmeleri ve mezkur özel şartları yerine getirmeleri halinde Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan 27 ülke ve İsviçre’nin dışında da istedikleri herhangi bir ülkede yaşayarak, “Bakım Parası” alma hakkını elde etmektedir.

Bu bağlamda Hitler döneminde zulüm görmüş 1.412 Yahudi kökenli bakıma muhtaç Avusturya vatandaşı, değişik ülkelerde ikamet etmektedir. Tercih edilen ülkelerin başında 588 ve 420 bakıma muhtaç kişi ile ABD ve İsrail gelmektedir (BMSGPK, 2019 s.127).

Türkiye, AB’ye ve Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan ülkeler içinde yer almadığı için, Avusturya’da 2020 yılına göre yaşayan yaklaşık 118 bin Türk vatandaşından (<https://de.statista.com/>, Erişim: 15.02.2021) bakıma muhtaç konumunda olanlar, kendi ülkelerinde ikamet ederek, “Bakım Parası” alma hakkına sahip değildir. Diğer yandan Avusturya devletinin resmi istatistik raporlarında, Türk vatandaşı olanlardan veya Avusturya vatandaşı olmuş olan Türk kökenli göçmenlerden ne kadarının, Bakım Kanunu’na göre, bakıma muhtaç olduğuna dair veriler bulunmamaktadır.

3.2. Geçici Bir Süre İçin Ev Ortamındaki Bakımı Devretme (Evde Yedek Bakım)

İş ve meslek hayatını engellemeden, aile ortamında uzun süreli olarak evde bakımın sağlanabilmesi için, özellikle çalışan bakıcı aile fertlerine Bakım Kanunu çerçevesinde 2004 yılından beri bazı kolaylıklar getirilmiştir. Buna göre işgücü niteliği taşıyan bakıcı, isterse yılda 28 güne kadar hastalık nedeniyle veya tatil yapmak niyetiyle “Evde Yedek Bakım” (Ersatzpflege) uygulaması çerçevesinde harici profesyonel bakım hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Böylece hem bakımı üstlenen bir kişinin belirli bir süre için de olsa ev dışında istirahat etmesi/tatil yapması, hem de bakıma muhtaç kişinin yaşadığı ev ortamında bakım hizmetlerinin aksatılmadan devam etmesi sağlanmaktadır.

Ancak bakıcı aile bireylerinin bu haktan yararlanabilmeleri için, en az bir yıl bakmaları gereken bakıma muhtaç kişinin, en az 3. basamaktan bakıma muhtaç olması şarttır. Demans hastaları veya 18 yaşın altında olan bakıma muhtaç kişilerin, 1. basamakta olmaları halinde bile “Evde Yedek Bakım” hizmetlerinden yararlanmaları mümkündür (BPGG, m. 21a).

Bakım Kanunu, bakımın devredilmesi durumunda hariçten sağlanan profesyonel bakım hizmetlerinden dolayı meydana gelen giderlerin belirli bir kısmını gidermek amacıyla, bakıcı aile bireyine, bakıma muhtaç kişinin bakıma muhtaçlık basamağına göre, belirli miktara kadar nakdî destekte

bulunmaktadır (Hartinger-Klein, 2018, s.8). Bakım Kanunu'nda yapılan bir düzenleme ile (BDGG, m.21a) Ocak 2017 tarihinden itibaren demans hastası veya 18 yaşın altında olan bakıma muhtaç kişilere, diğer bakıma muhtaçlara bakıma muhtaçlık basamaklarına göre verilen ödeneye ilaveten 300 Avro eklenmektedir. Örneğin 7. basamaktan bakıma muhtaç olan bir kişiye “Evde Yedek Bakım” desteği olarak yılda 2.220 Avro verilirken, aynı basamakta olan bir demans hastası bakıma muhtaç kişiye 2.500 Avro verilmektedir (Bkz. Tablo 6.).

Tablo 6. Avusturya’da “Evde Yedek Bakım” Giderlerini Karşılıyan Kamusal Nakdi Destek (2019)

Yedek Bakımda Azami Nakdi Destek		Demans hastaları veya 18 yaşından küçükler için
3. Bakıma Muhtaçlık Basamağı	1.200 Avro	1.500 Avro (1.-3. Basamak)
4. Bakıma Muhtaçlık Basamağı	1.400 Avro	1.700 Avro
5. Bakıma Muhtaçlık Basamağı	1.600 Avro	1.900 Avro
6. Bakıma Muhtaçlık Basamağı	2.000 Avro	2.300 Avro
7. Bakıma Muhtaçlık Basamağı	2.200 Avro	2.500 Avro

Kaynak: BMSGPK, 2019, s.15.

2019 yılında “Evde Yedek Bakım”dan yararlanmak isteyen ve ilgili kuruma müracaat eden 15.595 bakıcı aile bireylerinden 13.328 kişiye nakdi bakım desteği verilmiştir (Bkz. Tablo 7). 2.067 bakıcı aile bireyinin müracaatı, genelde bir yıldan daha fazla bakımda bulunmadıkları için, reddedilmiştir. Müracaatların işlem ve tamamlama süresi, 2019 yılında ortalama olarak 17 gün sürmüştür (BMSGPK, 2019, s.16).

Tablo 7. Avusturya’da Bakıma Muhtaçlık Basamaklarına Göre “Evde Yedek Bakım”dan Yararlananların Sayısal ve Oransal Boyutu (2019)

Bakıma Muhtaçlık Basamağı	Yararlananların Sayısı	Oran (%)
1	181	1,36
2	416	3,12
3	2.779	20,85
4	3.293	24,70
5	3.125	23,45
6	1.991	14,94
7	1.543	11,58
Toplam	13.328	100

Kaynak: BMSGPK, 2019, s.16.

2019 yılında harici destek anlamında profesyonel bakım elemanları tarafından “Evde Yedek Bakım” hizmetinden yararlanmış olan bakıcı aile bireylerinin % 71’i, bu süre zarfında tatil yapmıştır. Bakıcı aile bireylerinin % 23’ü “Evde Yedek Bakım” nedeni olarak hastalık/sağlık sorunu/televi ve diğer % 6’sı ise makul kabul edilen başka önemli nedenler göstermiştir. 2019 yılında “Evde Yedek Bakım” için bakıcı aile bireylerine 12 milyon Avro ödenmiştir. Uygulamaya konulan 2004 yılından beri “Evde Yedek Bakım” için toplam olarak 130 milyon Avro gider gerçekleşmiştir (BMSGPK, 2019, s.17).

3.3. Evde 24 Saat Bakım Hizmetleri

2007 yılında yeni yürürlüğe giren bir uygulama ile Sosyal Bakanlık, Eyaletlerle birlikte geliştirdiği bir teşvik modeliyle “Evde 24 Saat Bakım” sistemine geçmiştir. Buradan doğan giderler, merkezi hükümet ve Eyaletlerin ortak girişimleriyle oluşturulan engelliler fonundan karşılanmaktadır. Özel bakım sektörüne bağlı sosyal hizmet kuruluşları tarafından ifa edilen “Evde 24 Saat Bakım” hizmetlerinden doğan giderlerin % 60’ı merkezi hükümet ve % 40’ı Eyaletler tarafından karşılanmaktadır. Bakım Kanunu’na göre “Evde 24 Saat Bakım” hizmetlerinden yararlanabilmek için, bazı şartların yerine getirilmiş olması gerekmektedir. Buna göre (<https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/24-Stunden-Betreuung.html>, Erişim: 16.02.2021),

- Bakıma muhtaç kişinin bakıma muhtaçlık basamağının en az 3. Düzeyinde olması,
- 24 saat bakıma ihtiyaç duyulması,
- Bakıma muhtaç kişiye bakacak yetkili elemanın en azından bir bakım sertifikasına sahip olması gerekmektedir.
- Ayrıca
- Bakıma muhtaç kişinin aylık net geliri, 2.500 Avro miktarını aşmamalıdır (“Bakım Parası” ve Kira Yardımı gibi sosyal nitelikli kamusal nakdi ödenekler dikkate alınmamaktadır).

“Evde 24 Saat Bakım” hizmetlerinin kalite standartlarına uygun bir şekilde uygulanıp uygulanmadığına yönelik denetimler, Sosyal Bakanlık’a bağlı personelin evlerde periyodik olarak yaptığı ziyaretlerle sağlanmaktadır. 2017 yılında “Evde 24 Saat Bakım” hizmetlerinden 6.635 bakıma muhtaç kişi yararlanmış ve böylece bakıcı aile bireylerinin yükü hafifletilmiştir (Grasser, 2018, s.33).

3.4. İşyerinde Bakım İzni

Avusturya’da hem çalışmak, hem de bakıma muhtaç yakını evinde bakım durumunda olan bakıcılara, iş hayatı ile evde bakımın ahenkli bir şekilde ve eksiksiz olarak sürdürebilirliğini temin etmek amacıyla (kısmi) kurumsal bakım sistemi kapsamında değişik bakım merkezlerinde gündüz bakım hizmetleri sunulmaktadır. Böylece emek piyasasında çalışan birisi, gündüzleri bakıma muhtaç yakınına uygun gördüğü bir bakım merkezine bırakmak suretiyle, hem uzun süreli olarak evde bakımını sağlamış, hem de istihdamını garantilemiş olmaktadır (http://cdn1.vol.at/2008/05/Kosten_der_Pflege_in_sterreich.pdf, s.16, Erişim: 01.03.2021).

Bunun dışında Ocak 2014 yılından beri özel veya kamu sektöründe çalışan bakıcı aile bireylerine çalıştıkları işyerlerindeki normal izin haklarının dışında ayrıca “Bakım İzni” (Pflegekarenz) ve ortaya çıkan ücret/gelir

kaybını telafi etmek amacıyla “Bakım İzni Parası” ödeneğini alma hakkı verilmiştir. Böylece Avusturya’da evde bakım ile meslek/iş hayatı arasındaki uyumun sağlanmasına yönelik olarak bakım sisteminde gerekli alt yapının oluşturulması amaçlanmaktadır.

Bir ile üç aya kadar verilen “Bakım İzni”nden yararlanabilmek için, bakıcı aile bireyinin iş akdinin geriye dönük olarak en az üç ay devam etmesi gerekmektedir. Ayrıca bakıma muhtaç kişinin bakıma muhtaçlık basamağının en az 3. derecede olması gerekmektedir. 18 yaşın altında olanlarla demans hastası olan bakıma muhtaçların bakıma muhtaçlık basamağının 1. derecede olması, “Bakım İzni” hakkından yararlanabilmek için yeterli görülmektedir (BPGG, m.21c).

“Bakım İzni”nden yararlanan bakıcı aile bireylerinin iş güvencesi, bu süreçte garanti altına alınmakta ve dolayısıyla bakım izninden dolayı belirli bir süre için iş hayatından uzaklaşan işgörendenlerin iş akitlerinin feshi geçersiz sayılmaktadır. Bakıcı aile bireylerine bunun dışında “Bakım İzni” nedeniyle çalışmadıkları süre için, “Bakım İzni Parası” alma hakkı verilmektedir. “Bakım İzni Parası”nın aylık miktarı, işsizlik ödeneği için öngörülen miktara göre belirlenmektedir. Buna göre ödenecek miktar, net ücretin/gelirin % 55 i civarındadır. 2019 verilerine göre günlük “Bakım İzni Parası”, ortalama olarak 33,58 Avro düzeyinde seyretmiştir (BMSGPK, 2019, s.147).

“Bakım İzni” sürecinde bakıcı aile bireylerinin, hastalık ve emeklilik sigortası primleri, Bakım Kanunu’nun kaynaklarından karşılanmaktadır. 01.01.2020 tarihinden itibaren “Bakım İzni” uygulaması küçük işletmeler için de geçerli olacaktır. Buna göre en az beş personel çalıştıran işletmelerde istihdam edilen bir bakıcı aile bireyi, isterse yılda en fazla bir aya kadar “Bakım İzni” hakkından yararlanabilmektedir (BMSGPK, 2019, s.17). 2019 yılında Avusturya Devleti, “Bakım İzni” hakkından yararlanan ortalama olarak 1.067 kişiye her ay “Bakım İzni Parası” ödemiştir. “Bakım İzni Parası” alanların % 71,13’ü kadındır. 2019 yılı için aylık “Bakım İzni Parası” kalemi için devlet, toplam olarak 11 milyon Avro bir harcama yapmıştır (BMSGPK, 2019, ss.144-147).

3.5. Bakıma Muhtaç Türk Vatandaşlarının Hakları

Avusturya’da yaşamış, vergi vermiş ve bakıma muhtaç duruma düşmüş Türk vatandaşları, Avusturya’da ikamet ettikleri süresince tıpkı diğer bakıma muhtaç Avusturyalılar gibi Bakım Kanunu’nun tüm haklarından eşit bir şekilde yararlanabilmektedir. Ne var ki Avusturya Bakım Kanunu’nun hükümlerinden yararlanma hakkını elde etmiş olan bakıma muhtaç Avusturyalılar, Avrupa Adalet Divanı’nın 2011 yılında almış olduğu bir karara göre, İsviçre dahil Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan ülkelere herhangi birisinde sürekli olarak ikamet etmeleri halinde “Evde Bakım Parası”nı da kesintisiz

olarak alabilme hakkına sahip iken, bu hak, Avusturya’da bakıma muhtaç hale gelmiş Türk vatandaşları için söz konusu olmamaktadır.

Bu olumsuz durum, iki gerekçe ile açıklanmaktadır: Birincisi, bakıma muhtaç Türk vatandaşlarının Avusturya vatandaşı olmaması, ikincisi ise Avusturya vatandaşı olsalar dahi Bakım Kanun’undan yararlanabilmeleri, ancak AB ve Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan ülkeler için geçerli olmasıdır. Bir başka ifadeyle Türk kökenli bakıma muhtaç vatandaşlar, Avusturya vatandaşlığına geçme hakkını elde etmiş olsalar dahi, yurt dışı ikamet hakkı/tercihi olarak sadece AB ve Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olan ülkelere verilmektedir. Yani, Türk kökenli bakıma muhtaç Avusturyalı vatandaşlar, memleketleri olan Türkiye’de ikamet etmek istemeleri halinde “Evde Bakım Parası”ndan yararlanma hakkından mahrum olacaktır.

Bu durumda AB’ye ve Avrupa Ekonomik Alanı’na üye olmayan Türkiye devletinin hükümetleri, ilk önce Avusturya’dan bu ülkede yaşayan yaklaşık 118 bin Türk vatandaşından Bakım Kanunu kapsamında olan bakıma muhtaç Türk vatandaşları hakkında kapsamlı istatistiksel bilgi istemelidir. Daha sonra ise Türkiye devletinin hükümetleri, Avusturya’da bakıma muhtaç konumunda olan Türk vatandaşlarının hak ettikleri “Aylık Bakım Parası”nı Türkiye’de de alabilmeleri yönünde, ya AB’ye katılım sürecini hızlandırmalı ya da bundan bağımsız olarak acil bir şekilde bu konuyla ilgili olarak bakıma muhtaç Türk vatandaşlarının lehine olabilecek bir şekilde Avusturya Devleti ile ikili bir antlaşma yapmalıdır. Ancak bu şekilde Avusturya’da değil de Türkiye’de ahir ömrünü geçirmek isteyen bakıma muhtaç yaşlı/engelli/hasta konumunda olan Türk vatandaşları, “Evde Bakım Parası”nı alma hakkına kavuşacaktır. İkamet olarak bakıma muhtaç kişinin doğal “Ev”i, doğduğu ve yaşamak istediği “Yurt/Vatan” argümanı, en insancıl yaklaşım olsa gerek.

Sonuç

Avusturya, değişik nedenlerden dolayı bakıma muhtaç duruma düşmüş vatandaşlarına ve oturma/çalışma hakkına sahip olan diğer sosyal sigortalı yabancılara insanlık onuruna yakışır bir sosyal hizmet sunmak amacıyla 1993 tarihinde Bakım Kanunu vasıtasıyla tesis etmiş olduğu bakım güvence sistemini, özellikle evde yaşamak isteyen bakıma muhtaç kişilerin lehine olmak üzere sürekli olarak yenilemektedir.

Bakım sisteminin iyileştirilmesi, başta yaşlılar, engelliler ve hastalar olmak üzere Avusturya’da yaşayan bütün insanların sosyal-refahının temini açısından önemli bir sosyo-politik alandır. Bu bağlamda son yıllarda gittikçe yaşlanan Avusturya’nın sosyal politikalarının önemli bir bölümü, yaşlı bakım ve bakıma muhtaç yaşlılara bakan aile bireylerine odaklanmaktadır. Kurumsal bakım yerine evde bakımı önceleyen Avusturya, Bakım Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 1993 yılından beri oluşturduğu bir çalışma grubu vasıtasıyla her yıl bir Bakım Raporu hazırlamaktadır. Bu Bakım

Raporu sayesinde evde bakım alanındaki güncel eksiklikler tespit edilmekte ve bu bağlamda stratejik önem arz eden iyileştirici öneriler sunulmaktadır.

Örneğin 01.01.-31.12.2019 dönemine ait 25. Bakım Raporu, özellikle demans hastası bakıma muhtaç kişilere pozitif ayrımcılık ilkesi doğrultusunda sağlanan yeni hakları, sahadaki yansımalarına göre ele almakta ve bu bağlamda “Evde Bakım Parası” (1993), “Evde Yedek Bakım” (2004), “Evde 24 Saat Bakım Hizmetleri” (2007) ve “İşyerinde Bakım İzni” (2014) gibi uygulamalardan elde edilen istatistiksel veriler ekseninde bir değerlendirme yapmaktadır (BMSGPK, 2019, s.5).

Bakım sektörüne yönelik olarak sürekli araştırma ve incelemelerin bir sonucu olarak, gerekli görülen yasal düzenlemelerle sağlanan yeni uygulamalar sayesinde, demans hastaları gibi bakımı en zor olan bakıma muhtaç yaşlılara bakan aile bireylerinin bakım külfeti ciddi anlamda azaltılabilmiş ve olumsuz sosyo-demografik değişimlere rağmen bakım kalitesinin sürdürülebilirliği sağlanabilmiştir.

KAYNAKÇA

- 01.07.1993 tarih ve 110 sayılı “Federal Bakım Parası Kanunu” (Bundespflegegeldgesetz / BPGG).
- 04.07.1947 tarih ve 183/1947 sayılı “Mağdurlar İçin Sosyal Yardım Kanunu” (Opferfürsorgegesetz / OFG).
- 08.03.2011 tarih ve C-215/99 sayılı Avrupa Adalet Divanı Kararı.
- 29.04.2004 tarih ve 883/2004 sayılı “Sosyal Güvenlik Sistemleri Koordinasyonu” ile ilgili Avrupa Parlamentosu Yönergesi (AB-RG: 30.04.2004/L-166).
- 30.09.1955 tarih ve 189 sayılı Genel Sosyal Sigorta Kanunu (Allgemeines Sozialversicherungsgesetz / ASVG).
- BMSGPK (2019). (Bundesministerium für Soziales, Gesundheit, Pflege und Konsumentenschutz / Federal Sosyal, Sağlık, Bakım ve Tüketici Koruma Bakanlığı), Österreichischer Pflegevorsorgebericht 2019.
- Brieskorn-Zinke M. (2007). Public Health Nursing-Der Beitrag der Pflege zur Bevölkerungsgesundheit, Stuttgart: Kohlhammer-Verlag.
- Ertl R., Kratzer, U. ve Aistleithner, R. (2011). „Hauskrankenpflege“- wissen- planen- umsetzen, Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels AG.
- Famira-Mühlberger U. ve Firgo M. (2019). WIFO-Bericht zum zukünftigen Bedarf an Pflegepersonal“, https://www.wifo.ac.at/news/-bis_2030_rund_24000_pflegekraefte_mehr_noetig, Erişim: 08.01.2021.
- Grasser, M. (2018). „25 Jahre Neuordnung der Pflegevorsorge in Österreich“, <https://www.pflege-fortbildung.at/datei/ausgabe19112018.pdf>, Erişim: 15.02.2021.

- Harteringer-Klein, B. (2018). „Pflegevorsorge- Masterplan Pflege“, in: https://www.bundeskanzleramt.gv.at/documents/131008/1111440/38_20_mrv.pdf/0efb72e6-f9bd-4905-8998-ebab31d0bb9d, Erişim: 15.02.2021.
- Hauptverband der österr. Sozialversicherungsträger (2019). Statistisches Handbuch der österreichischen Sozialversicherung 2019, <https://www.sozialversicherung.at/cdscontent/load?contentid=10008.555191>, Erişim: 20.02.2021.
- http://cdn1.vol.at/2008/05/Kosten_der_Pflege_in_sterreich.pdf, Erişim: 01.03.2021.
- http://www.statistik.at/web_de/services/stat_nachrichten/index.html, Erişim: 15.02.2021.
- <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/587860/umfrage/tuerken-in-oesterreich/>, Erişim: 15.02.2021.
- <https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/24-Stunden-Betreuung.html>, Erişim: 16.02.2021.
- <https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/Demenz.html>, Erişim: 12.02.2021.
- <https://www.sozialministerium.at/Themen/Pflege/Pflegegeld.html>, Erişim: 15.02.2021.
- Juraszovich B. ve Stermann H. (2012). „Endbericht- Zukunft der Pflege“, https://www.sozialministerium.at/cms/site/attachments/1/2/1/CH3434/CMS1458570301240/goeg_zukunft_der_pflege_in_oesterreich_-_august_2012.pdf, Erişim: 02.01.2021.
- Nagl-Cupal, M., Kolland, F., Zartler, U., Mayer, H., Bittner, M., Koller, M., Parisot, V. ve Stöhr, D. (2018). „Angehörigepflege in Österreich. Einsicht in die Situation pflegender Angehöriger und in die Entwicklung informeller Pflegenetzwerke. Universität Wien“, in: <https://broschuerenservice.sozialministerium.at/Home/Download?publicationId=664>, Erişim: 03.01.2021.
- Proissl, A. (2018). „Pflegeregress: Ab 2030 werden die Pflegekosten explodieren“, <https://www.trend.at/wirtschaft/pflegeregress-pflegekosten-8208754>, Erişim: 10.01.2021.
- Seyyar, A. (2005). Avusturya’da bakıma muhtaçların sosyal güvenliği. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 50, 205-223.
- Statistik Austria (2020), http://pic.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/index.html, Erişim: 15.02.2021.